

Извештај о раду за 2020.

МУЗЕЈ ПОНИШАВЉА-ПИРОТ
ул. НИКОЛЕ ПАШИЋА бр. 49
Бр. 29-2/21
9.2. 2021 год.

Назив установе: **Музеј Понишавља Пирот**

Седиште: Улица Николе Пашића 49

Оснивач: Скупштина општине Пирот

ПИБ 100358327

Бројеви телефона: 313 850 и 2100851

Шифра делатности 9102

Матични број 07172486

Визија установе

Музеј је установа, која чува културно наслеђе Понишавља. Да би испунио свој основни задатак, неопходно је створити одговарајуће услове за обављање његове основне делатности. Потребно је обезбедити адекватне депое за чување експоната. Такође, треба завршити II фазу надградње радионице како би се добио простор за библиотеку и канцеларије за кустосе и на тај начин би се створили услови за њихов квалитетнији рад. Потребно је уредити галеријски простор у коме би се излагале музејске и гостујуће изложбе.

Мисија

Музеј је установа која треба да привуче већи број посетилаца, а пре свега млађу популацију ради упознавања са историјом, духовном и материјалном културом. Као и до сада, треба упознати туристе са културним наслеђем нашег краја.

Основни подаци о установи

Музеј Понишавља у Пироту постоји више од седамдесет деценија.

На основу аката Одељења за културу и уметност Министарства просвете НР Србије од новембра 1946. формиран је Акциони одбор за стварање Народног музеја у Пироту, који је крајем 1947. године прерастао је у Народни музеј Пирота.

Почетак рада нове градске установе културе карактеришу проблеми око смештаја грађе и предмета, који су прикупљани на целој територији општине Пирот. Нису нађена одговарајућа решења, па је Музеј привремено био смештан у разне кафане, као и у војни магацин у комплексу Пиротског града – Калеа.

За потребе Музеја, 1953. откупљена је кућа породице Христић, где се и данас налази. Музеј је за посетиоце први пут отворен 29. новембра 1956.

Током постојања, мењао је и карактер свога рада и концепцију, што је утицало и на промене назива Музеја. После Народног музеја, 1966. постаје Етнографски, а од 1973. Музеј Понишавља.

Сада Музеј располаже фондом од око 10.000 предмета који су разврстани у следеће области: етнологија, археологија, историја, историја уметности и нумизматика. Музејски фонд, такође чине и следећи легати: Душана Ђирића, породице Ђире Ранчића, Димитрија Ранчића, Николе Антића, Јована Ђирића, Љубише Поповића и Милорада Антића.

Делатност Музеја је прикупљање, чување, обрада, проучавање и презентовање предмета материјалне културе са подручја Понишавља. Домен рада, поред заштите предмета покретних културних добара из области археологије, етнологије, историје, историје уметности, чине и друге делатности као што су: културно - просветна, педагошка и издавачка.

Законски оквири за рад Музеја у складу су са одредбама Закона о културним добрима (Сл. гл. РС бр. 71/94.) и одредбама Закона о делатностима од општег интереса у области културе (Сл. гл. РС. 49/92.). Решењем бр. 28/95 Сл. гл. РС. Музеј је постао регионални за општине Димитровград, Бабушницу и Белу Паланку. Статут Музеја и Правилник о раду Музеја.

Организациона структура

Музејски фонд има око 10.000 предмета који су разврстани по збиркама.

Најстарија музејска збирка је из области **етнологије** која броји 5000 предмета материјалне и духовне културе. Један део ових предмета чини сталну музејску поставку, док се остали предмети чувају у депоима.

Збирку предмета етнологије чине: грнчарија, ношња и обућа, текстилно покућство, накит, музички инструменти, предмети култно-магијског карактера, дрвено и метално покућство, занати и привредни и пољопривредни алати.

Археолошка збирка подељена је по хронолошком редоследу на: праисторијску, античку, средњевековну, збирку периода под Турцима и нумизматику.

Збирку из области **историје** чине предмети: наоружања, војне опреме и униформи, одликовања, карата, плаката, споменика и спомен обележја и архивске грађе.

Збирка предмета из **историје уметности** разврстана је по областима: ликовна уметност (иконе, копије фресака, грађанско сликарство, вајарска дела, цртежи и графике), примењена уметност (стакло, порцелан, керамика), комади намештаја (лустери, лампе, сатови, гоблени).

Делокруг рада **педагошке службе** и службе односа са јавношћу је презентација и представљање рада Музеја широј популацији и публици, а пре свега школској.

Посебну област рада чине **конзервација и рестаурација** предмета од метала и дрвета, која се обавља у конзерваторским радионицама, као и рад и документаристе. Поред књиговође, послове пратећих музејских служби, обављају и два радника који раде у продавници.

Извори финансирања

Буџет СО Пирот и сопствени приходи од продавнице и улазница који се преусмеравају у буџет града.

Према финансијском плану за 2020. била су предвиђена новчана средства за рад Музеја из општинског буџета у износу од 20.462.000,00 динара. Извршење финансијског плана из буџета је 86% односно 17.628.256,77. План по ИПА пројекту 146.937,00, извршење 143.933,00.

Услови рада

У кући породице Христић смештена је стална поставка Музеја Понишавља као и стручно и административно особље. Дуги низ година ову установу прати проблем неадекватног смештаја како за запослене, тако и за смештај предмета, односно недостатак музејског депоа.

Музеј Понишавља има објекте на двема локацијама:

Једна је у Улици Николе Пашића бр. 49, у простору (око) Куће породице Христић где су смештени кустоси, административни део, конзерваторске радионице, фотолабораторија, Галерија Музеја, депои и продавница; други је у простору Пиротског града, где је смештена археологија.

Канцеларије кустоса и администрације опремљене су рачунарима и пратећом опремом (штампач, скенер...).

Конзерваторске радионице недовољно су опремљене и садрже само најосновније апарате.

Музеј годинама има проблема са простором који се испољава кроз недостатак просторија за рад кустоса, као и недостатак адекватног депоа. У простору сталне поставке (куће породице Христић која потиче из 1848.), смештене су стална поставка и две канцеларије у којима су смештени директор и два кустоса.

По нормативима музеолошке делатности, простор за кустосе и депо треба да се налазе одвојено од сталне поставке. Постојеће стање утиче на безбедност објекта и на квалитет рада кустоса као изглед сталне поставке.

Град Пирот је у 2020. започео другу фазу изградње помоћних објеката у дворишту музеја како би се добио простор за библиотеку и канцеларије за кустосе. Радови нису завршени па ће се наставити и у 2021. години.

Кадрови

Програм рада установе за 2020. реализовало је 12 радника. Четири са средњом, два са вишом и шест са високом стручном спремом. Археолог Предраг Пејић је avgуста отишао у пензију, а на место археолога примљена је Милица Илић од јуна месеца.

До маја месеца 2020. обављана је стручна пракса једног археолога и једног историчара у сарадњи са Националном службом за запошљавање.

Остварене активности

У 2020. години кустоси Музеја Понишавља обављали су редовне активности: одржавање збирки и њихових депоа, обрада предмета, вођење посета, припремање текстова за каталоге и књиге, издавање књига из библиотеке и откуп музејских предмета.

Археологија-

Археолог Милица Илић од јуна до децембра 2020. урадила је следеће:

- Извршена је примопредаја археолошког фонда, колега Предраг Пејић одлази у пензију .
- Попис и провера материјала који је смештен у централном депоу, приручном депоу и сталној археолошкој поставци.
- Сређивање приручног депоа, локалитети Пиротски Град , Петља, топографија града и округа.
- Сређивање и пописивање, остеолошког материјала .
- Сређивање и обрада материјала из доњих делова витрина сталне археолошке поставке.
- Одговор министарству културе у вези археолошке мапе
- Преглед и анализа документације са ископавања аутопута Е80.
- Сређивање и обрада Ц налаза са ископавања аутопута Е80.
- Преглед нумизматичке збирке и анализа документације приликом откупа.
- Крчење и сређивање радног простора у склопу сталне археолошке поставке.
- Након крчења, сређивање простора, фиока ,ормара. Сређивање ,ређање и попис археолошке литературе. Посебно одвојено по периодима, праисторија посебно, антика и средњи век заједно.
- Одвајање предмета који су пронађени у канцеларији приликом крчења а не припадају археолошкој збирци.
- Сређивање и чишћење.централног депоа (горњи и доњи спрат), два пута.
- Материјал са ископавања са локалитета , Петља (1989- 1990), је препакован и из приручног депоа премештен у централни депо.
- Керамичке водововне цеви које су биле смештене у приручном депоу, су препаковане и пребечене у централни депо.
- Пребачен материјал из подрума зграде Музеја Понишавља у централни депо.
- Припрема и организација Међународног дана археологије, сарадња са школама и професорима историје. Успешно реализовано
- Састанак са Гимназијом Пирот, Природно Математичким Факултетом из Ниша, ради учешћа и реализације манифестације „Ноћ истраживача“. Успешно реализовано.
- Почето са паковањем и обрадом материјала без података .
- Упис и обрада предмета у инвентрану књигу и наставак обраде предмета у програму ИМУС
- Урађена ревизија .

- Започето са прегледом збирке и документације, како би се начинио списак предмета са описом стања и степеном очуваности, који би се могли наћи на великој изложби и хришћанском конгресу у Београду.

Етнологија -

Током шест месеци рада у Музеју Понишавља Пирот, радило се на више пројеката, конзервацији и попуњавању етнолошке збирке, у наставку извештаја таксационо по месецима биће наведено шта се радило у протеклих шест месеци.

- **фебруар** - Упознавање етнолошке збирке, писање пројекта за конзервацију фресака Завојске цркве које се налазе у нашој збирци. Оставарена је сарадња са црквом „Успеније Пресвете Богородице“ у Тијабари, који су аплицирали са нашим пројектом код јавног конкурса за суфинасирање цркава и верских заједница које је расписао град Пирот. Започета је и конзервација кућних иконостаса.
- **март** - Вршени су преговори и договори са иностраним партнерима из Румуније у Кладову око сарадње на пројектима „Креативна Европа“. Одржана је презентацију пројекта „Ceramica Balcanica“ као и презентацију за пројекат „Cultural tourism - an opportunity for development and promotion of the Western Balkans“.
- **април** - писани су пројекти током трајања ванредног стања од куће али и уз повремен долазак у музеј, вршени су разговори са партнерима на пројектима „Креативна Европа“.
- **мај** - након ванредног стања рађено је на провери збирке, заштити, текстилних предмета (Зубуни, Литаци и Белила); снимљен је филм „Млечни пут“, пријавили смо се на ФЕСТЕФ у Кучеву као и на Фестивал међународног етнолошког филма у Београду.
- **јун** - приликом сређивања дворишта музеја покренути су конзерватоски радови на два кревета из XIX века, као и конзервирање осталих дрвених предмета из депоа музеја (подрум), завршени конзерваторски радови на кућним иконостасима. Током јуна месеца у два наврата вршено је рекогносцирање куће „Бела мачка“, том приликом у кући је откривено неколико предмета за историјску и етнолошку збирку, ради се о историјским документима писаним на турском језику, старим и ретким књигама, документима, писмима, и једном ћилиму који је припадао власнику куће.
- **јул** - започети су конзерваторски радови на етнолошкој збирци преслица, вршени су састанци са ИПА партнерима из Бугарске консултације око пројекта у Нишу.
- **август** - реализован је састанак са представницима у канцеларији ИПА у Нишу око реализације пројекта прекограничне сарадње „Прича о ћилиму“
- **септембар** - поред редовних активности (вођење посета, сређивање етнолошке збирке) у више наврата вођени су онлајн разговори са партнерима из Бугарске око реализације пројекта, започета је конзервација преслица, откупљено је више десетина предмета за етнографску збирку.
- **октобар** - завршена је прва активност на пројекту прекограничене сарадње, припрема документације за тендер, присуство на семинару у Етнографском музеју у Београду .
- **новембар** - настављен је рад на пројекту прекограничне сарадње, реализован је и теренски рад на простору Понишавља (Радин дол, Ореовица и Ђерам) разговор је вођен са информаторима на терену о нематеријалном културном благу Понишавља (navi, самовиле, вампир и друга митска бића).
- реализован је и други тендер на пројекту ИПА за набавку опреме, разговарало се о могућим решењима за израду сувенира „Ковач из Враништа“ као и на попуњавању програма ИМУС.

Током ових годину дана прикупљено је и евидентирано 164 предмета, неки од предмета налазили су се у депоима без инвентарног броја, док су други предмети набављени за збирку откупом и поклоном. У дигиталној верзији постоји фото документација евидентираних и конзервираних предмета (пре и после конзервације).

Историја –

У току 2020.г. као историчар виши кустос обављала сам уобичајене послове: одржавање збирки и њихових депоа, вођење посета, дигитализација, реинвентар историјских збирки, издавање књига из историјске библиотеке, давање стручних изјава за локалне медије

- **јануар - јул** – припрема рукописа „Ратни доживљаји Пироћанаца у Првом светском рату“ из музејског легата Душана М. Ђирића за штампање, који је прошао као пројекат на конкурсу Министарства културе и информисања РС
- **27.април** – изјава за РТС-Дописништво Пирот о кући „Бела мачка“
- **9.јун** – локална ТВ Продукција „Газела“ снимила изјаву за филм о таину „Таин – Талија и светиња“
- **11-12.јун** – снимање тврђаве Кале и музеја за Гастрономад
- **19.јун** – присуство на свечаном отварању сталне поставке Народног музеја у Лесковцу
- **Јул-децембар** - учешће у прекограницном Пројекту „Carpet tale“ са Бугарском 2020/21
- **9.октобар** – учешће у „Дечкој недељи“
- **16.октобар** – снимање за АГРО ТВ о старим пиротским механама и кафанама

Напомена: Због ситуације коју је изазвао вирус КОВИД-19 у току 2020г, није одржана Историјска радионица *Упознај свој град*, која се последњих година одржавала у току јуна месеца.

Педагошка служба, маркетинг и односи са јавношћу

Остварење програма за 2020. годину одвијало се у условима пандемије корона вирусом као и започетих радова на реализацији Пројекта реконструкције и дограмдње пратећих објеката у дворишту куће Христића- Музеја Понишавља.

Реализоване су следеће активности:

- Конкурс и изложба пројекта (Не)брига о културном наслеђу- реализовано у целости, са напоменом да су изложба и додела награда реализоване у простору сталне поставке Музеја, због грађевинских радова на Галерији Музеја.
- Дани европске баштине- Републичка манифестација реализована кроз поновљену изложбену поставку фотографија конкурса (Не)брига о културном наслеђу у дворишту Музеја.
- Музеји за 10- републичка манифестација која је ове године у свим музејима Србије реализована тек у новембру, (уместо у мају) од 10-15. 2020, сходно условима и препорукама ИКОМ-а. Програм се ослањао на дигиталне садржаје пласиране преко сајта и ФБ странице Музеја (каталоги и флајери ранијих изложби Музеја), затим су реализовани следећи садржаји: радионица исцртавања заштитних маски, конкурс“Представи свој музеј“ као и иницијатива за реализацију програмске наставе на тему- заборављени Пироћанци.
- Вођење посета- врло интензивне посете током лета и јесени.
- Сарадња са медијима.
- Припрема за реализацију иницијативе покренуте у оквиру Музеја за 10 о виђенијим а заборављеним Пироћанцима и
- Рад на тексту публикације намењене посетиоцима Музеја.

Сарадник за односе са јавношћу

У сарадњи и координацији са одељењима наше установе одељење за односе са јавношћу стараво се о креирању позитивне слике Музеја Понишавља Пирот у јавности. Учествовање у свим програмима музеја као и фотографисање, извештавање, слање материјала медијима биле су неке од активности протекле године.

Један од основних задатака је била је дигитализација предмета која се обавља у складу са препорукама министарства културе.

У току 2020. године припрема документације, одржавање онлине састанака, учествовање у раду на пројекту и свакодневна комуникација са партнерима на пројекту међуграничне сарадње ИПА пројекат – „Тхе царпет тале“ – (партнер Историјски музеј Чипровци и Универзитет у Ботевграду)

Музеј је и ових као и предходних година имао велики број посетилаца из земље и из иностранства. Вођење посета на енглеском и бугарском језику као и вођење кроз сталну музејску поставку гостију из иностранства био је један од мојих примарних задатака прошле године. Такође и дежурства у Музеју, редовна и ванредна.

У току пандемије и скраћивања радног времена музеја покренута је рубрика „Из ризнице Музеја Понишавља Пирот“. Ова рубрика садржала је текстове о предметима који су свакодневно објављивани на сајту музеја као и на порталу „Пиротске вести“.

Снимање етнографско-документарног филма о прављењу пиротског качка瓦ља под називом „Млечни пут“. Фilm је снимљен у мају а планирано је учешће на фестивалу етнографског филма у Кучеву и Београду који због епидемије корона вируса нису одржани.

Учешће на семинару о нематеријалном културном наслеђу у Београду који је одржан октобра 2020. године.

Снимање емисије у продукцији ТВ РАС „Културно и историјско благо Пирота“, давање изјава за локалне и националне медије као и учествовање у избору ћилима који су се нашли на поштанским маркама поводом обележавања стогодишњице ЗЗИС Србије.

Редовно ажурирање сајта и ФБ странице Музеј Понишавља, интеракција са посетиоцима сајта као и извештавање о сваком догађају који је везан за музеј али и музејску поставку. Оваква интеракција посебно је важна јер Музеј Понишавља нема простора да прикаже неке од највреднијих експоната па су они макар на овај начин ближи публици.

Одељење је стално настојало да успостави и развија добре односе са друштвеним групама и појединцима као и другим установама и организацијама својим присуством на форумима, семинарима и партиципирањем у пројектима код министарства културе и информисања.

Пратеће службе

Продавница-сувенирница, администрација, рачуноводство и обезбеђење.

- Музејска библиотека : обрада монографских и серијских публикација у 2020. години вршила се у складу са законом о библиотечкој делатности

- Магацин са књигама : вођење евиденције књига које су изашле и ушли као штампана музејска издања, поклоном, разменом .

- Продавница: набављање робе, вођење образаца, уплате пазара, попис, слање робе поштом, заказивање посета.

- Дежурство и пружање помоћи колегама у реализацији изложби, радионица, манифестација .

- Вођење евиденције посетилаца у музеј: укупан број посетилаца за 2020, посете: дејче, одрасли, странци

- Сајам књига у Пироту: продаја књига на сајму у фебруару, представљање нових књига и давање информација о књигама.

- Пријем и слање дописа,
- Унос месечних извештаја за регистар запослених и електронско слање докумената
- Израда плана и програма рада у софтвер за планирање буџета 2020, уношење промена у току године и слање управи за набавке, Квартално извештавање управи за јавне набавке и слање електронске документације
- вођење пословних књига, књижење пословних промена
- достављање захтева по рачунима и финансијских извештаја
- плаћање рачуна, вођење благајне
- израда завршног рачуна, обрачун плате и боловања
- подношење електронских пријава и вођење рино програма
- Старање о обезбеђењу музејских зграда од крађе, временских непогода, пожара и других опасности
- контролисање исправности свих инсталација
- обиласак објекта ван редовног радног времена
- старање о исправности противпожарних апаратова и хидратантске мреже и њихова периодична провера у сарадњи са ПРЕДУЗЕЋЕМ „Тигар обезбеђење“ доо.
- Продаја музејских сувениира, публикација и дежурство у музејској галерији
- Техничка помоћ кустосима приликом изложбених поставки.
- Због надоградње објекта и изградње настрешнице велики део времена рађено је у служби одржавања Вршило се пресељење и складиштење музејских експоната.

Семинари и стручно усавршавање:

- семинар о нематеријалном културном наслеђу у Етнографском музеју у Београду
- стручна усавршавања из области музејске делатности и рачуноводствене праксе су због епидемиолошке ситуације углавном су се одржавали вебинери.

Заштита културних добара

- одржавање објекта музеја помоћним објектима и дворишта, из дворишта су насечена и истерана дрва за огрев, отпадни шут, камење и метални отпад на депо у Кале.
- у депо на Калеу отерана је керамика, сав материјал који је служио за изложбу постаменти, стаклене витрине, књиге, металне витрине...
- израђени су метални постаменти за изложбу (Не)Брига о културном наслеђу
- пресељене две конзерваторске радионице и депо са целокупном опремом и предметима.
- учествовано пипемним и завршним радовима на изради зида и надструшнице у дворишту музеја. На Кале извршено малтерисање фасаде на згради и крчење канцеларије археолога.
- у Средњем сграду кошена трава а у Горњем прскана стаза од корова .
- вршене ситне интервенције око електро инсталација и одржавање службеног аутомобила.
- извршена конзервација дрвених предмета из музејске збирке 173 предмета (иконостаси, преслице, музички инструменти, црквени предмети, дрвено покућство, алатке од дрвета, столице, рам за слике, шкриња, посуда, калупа, туписа и др.)

Петар Најдановић је извршио:

- чишћење и конзервацију два метална кревета од кованог гвожђа
- преглед и дорда збирке пегли
- чишћење музејске зграде у надоградњи, као музејских објекта и дворишта
- скидање ћеремида, дрвене конструкције и помоћ при издаи нове, као и покривање ћеремидом.

Откуп и поклон музејских предмета

- набављено је 164 предмета из збирке етнологије

Презентација комуникација

- презентација пројекта „Креативна Европа“
- презентација пројекта „Cultural tourism - an opportunity for development and promotion of the Western Balkans“
- снимљене изјаве о кући Бела мачка и „Тайн – Талија и светиња“.
- снимљене емисије за Гастрономад и АгроТВ.

Манифестације

- Не(брига) о културном наслеђу
- Дани европске баштине
- Музеји за 10
- Међународни дани археологије
- Ноћ истраживача

Изложбена делатност

Током 2020. године реализована је:

- изложба Небрига о културним добрима,
- изложба Дани европске баштине у дворишту музеја (фотографије са конкурса Небрига о културним добрима)

Издавачка делатност

У 2020. години штампани су:

- Шара без kraja на енглеском, аутор Сашка Велкова
- Песме пиротског kraja, Владица Веселиновић
- Ратни доживљаји Пироћанаца у Првом светском рату, аутор Мила Панајотовић

Пројекти

- Carpet tale пројекат са Бугарском
- израђен Пројекат конзерваторско рестаураторских радова археолошког локалитета ранохришћанске базилике на Сарлау у Пироту

Дигитализација

Настављен процес дигитализације културног наслеђа Музеја Понишавља по препоруци Министарства културе.

